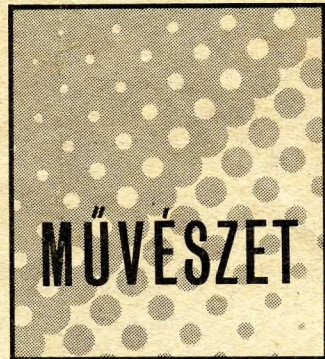

Két könyv a budai Várról

Lehet pusztán véletlen, de felfoghatjuk az olvasói igény szolgálatának is, hogy két művészeti kiadónk szinte egy időben jelentett meg könyvet a budai Várnegyedről. A nagyjából azonos téma csaknem azonos címet sugallt, de a kötetek tartalma, feldolgozásmódja lényeges eltéréseket mutat.

Perehály Károly A Várnegyed címmel írt könyvecskáját a Képzőművészeti Alap Kiadója gondozta. A szerző sajátos, könnyed művelődéstörténeti műfajt alakított ki mondandói számára. A Tabán, a régi Óbuda és a Városliget feldolgozását követő, immáron negyedik munkájában sem követett más utat.

E szépségeiben is megkapó épületegyüttesünk hosszabb ideje viták tárgya, turisták célpontja, régészek kincseshányója. A hajdani exkluzív negyedbe mai zsongó élet költözött. A múlt és jelen összefonódása tán sehol nem ilyen szemléletes, mint itt. Századok építése és rombolása különös rétegződését hozta létre történelmünknek. A látogatók tömege kíváncsisággal telve járja a romantikus hangulatú utcákat, keresi-vallatja a múlt emlékeit. Perehály ebben próbál segíteni.

Az Árpádok korától átfutja a városrész történetét. A légkört — nem először! — Krudy-idézettel teremti meg. Fontosnak vélt eseményeket említ, a Képes Krónikából és más forrásokból citál hosszú sorokat, anekdotákkal fűszerezi írását. Szól a feltárásokról, pusztításokról, műemlékvédelemről, az athéni megállapodásokról, a Velencei Kartáról. Röviden felvázolja a ma-

gyar műemlékvédelem történetét is. Olvashatunk hangos és lényeges vitákról, kis perpatvarokról (ülöfűlkek eredete, Hilton-szálló, stb.), sok egyebekről. A szépírói szándékokat sejtető írás a lírai támaszt Élesdy István festőművész akvarelljeiben véli megtalálni. Ennek megfelelően felvillantja a festő alakját, jellemzi pályafutását, aki „festi környezetét úgy, ahogy látja”. Képei nem is árulnak el ennél többet sem róla, sem tárgyáról, a Várról. Miként a szöveg is csak felszínes ismereteket nyújt. Túl sok felé figyel, a gondolatok összefogására nem marad ereje, a líraiság megteremtéséhez pedig az igazi hevület hiányzik: íróból és festőből egyaránt.

Hasonló gondolatmenete van Gerő László könyvének is (A Budai Várnegyed), amelyet a Corvina jelentetett meg izléses köntösben. Fő értékét Dobos Lajos nagyszerű fotói képezik. Az összevetés — mivel éppen kínálkozik — bizony a fényképész javára billenti rokonszenvünket: többet sejtet csak a képek értelmezését meg a történelmi levegőjű Várhegy lényegéből objektív eszközeivel, mint a szabadabb feltételek között munkálkodó festő. A fényárnyék-képszerkesztés adta lehetőségekkel bemutat, dokumentál, összevet, kiemel, gondolkodtat, s nem utójára költői erejű élményt nyújt.

Gerő László a hazai műemlékügy fáradhatatlan küzdője, irányt adó egyénisége. E területről szólni tana legilletékesebb. Ezt tömör, sok ismeretet nyújtó, negyven oldalnyi írása is igazolja. Hatalmas tudásanyagából biztos kézzel válogat, mert tudja, hogy a

teljességet nem e munkája hivatott szolgálni. Inkább csak a képek értelmezését akarja segíteni, anélkül, hogy képelemzésekre szorítkoznék. Szerető szóval tárja elénk a Várnegyed „építéstörténetét”. Szinte simogatja a feltárt köveket, épületmaradványokat, feltűnő elmelkedik sorsukról, jövőjük-ről. Egész írásán végigvonuló alapgondolat, hogy „a város folyamatos fejlődés közben keletkezett”, s a „városmag védelmének meg kell találnia azokat az új célokat, amelyekre a városnak ma is szüksége van”. A feladatok kijelölésénél nem lényegtelen szempont, hogy a történelmi városmagok — így a Várhegy — védelme a mi viszonyaink között nem annyira egyes épületek, hanem utcák, terek, falsíkok, tömegek — együttesek! — óvását jelenti. A probléma megítélése többször változott, de éppen a „budai kísérlet” több évtized munkája eredményezte a korszerű felfogás helyességét feltárásban, konzerválásban, helyreállításban és a beépítésekben. Ez magyarázza a szerző álláspontját például a Hilton-kérdésben, amelyet meglepő őszinteséggel tár elénk, s sikerül meggyőzni igazáról. Buzdító szóval — hív és aktív cselekvésre készlet — zárja rövid, világos tartalmú és szövegű írását, amelyet e szinten és műfajban példaként lehet értékelni.

SALAMON NÁNDOR